

Correctievoorschrift HAVO

2009

tijdvak 1

oud programma

aardrijkskunde

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
  - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
  - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
  - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regel

Voor dit examen kunnen maximaal 54 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Migratie en vervoer

Opgave 1 – Scheepvaart in Europa

1 maximumscore 2

- De containeroverslag van Rotterdam is in de periode 2000-2005 minder toegenomen dan die van concurrenten Hamburg en Antwerpen 1
- Een voorbeeld van een cijfermatige onderbouwing is: 1
  - Rotterdam: $(9.195 - 6.253) : 6.253 \times 100\% = + 47\%$ / met bijna de helft toegenomen
  - Hamburg $(8.084 - 4.275) : 4.275 \times 100\% = + 89\%$ / bijna verdubbeld
  - Antwerpen $(6.221 - 2.641) : 2.641 \times 100\% = +135\%$ / meer dan verdubbeld

Opmerking

Als twee van de drie cijfermatige onderbouwingen goed zijn 1 punt toekennen.

2 maximumscore 2

- de Betuweroute 1
- de tweede Maasvlakte 1

3 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste redenen zijn:

- Goederenvervoer per schip vermindert de congestie op de weg.
- Goederenvervoer per schip kost de minste energie per hoeveelheid vervoerde goederen.
- Goederenvervoer per schip stoot de minste hoeveelheid broeikasgassen uit per hoeveelheid vervoerde goederen.

per juiste reden 1

4 maximumscore 1

intermodaal of multimodaal transport

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste redenen zijn:

- Europa heeft een lange kustlijn / heeft een sterk geledede kust / veel plaatsen die goed bereikbaar zijn vanuit zee.
- Zeeschepen hebben een groot laadvermogen.

per juiste reden

1

Opgave 2 – Immigratie uit Oost-Europa

---

6 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat

- Polen eerder lid van de EU is geworden dan Bulgarije en Roemenië (waardoor inwoners van Polen eerder vrij konden reizen binnen de EU)
- de politieke dimensie

1

1

7 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat

- er welvaartsverschillen zijn tussen Bulgarije en Polen
- en de complementariteit tussen Bulgarije en Nederland groter is dan tussen Polen en Nederland

1

1

Nb: in de opgaven is Roemenië in vraag 7 door een erratum vervallen.

8 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat

- deze Oost-Europese landen net als EU-lidstaten vrij verkeer van personen kennen
- waardoor migranten hun Nederlandse verblijfsvergunning niet kwijtraken als ze Nederland verlaten / waardoor ze steeds op en neer kunnen reizen

1

1

9 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste economische ontwikkelingen zijn:

- de ontwikkeling van de werkgelegenheid in de herkomstlanden
- de ontwikkeling van het bnp in de herkomstlanden / toenemende welvaart aldaar

per juiste economische ontwikkeling

1

10 maximumscore 1

De werkloosheid in Bulgarije is hoger dan in Roemenië.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste hypothese zijn:

- Het aandeel van Poolse immigranten dat in de vier grote steden woont, is kleiner dan dat van de Bulgaren, omdat de Polen langer in Nederland zijn en daardoor ook buiten de grote steden een netwerk hebben.

of

- Het aandeel Poolse immigranten dat in de vier grote steden woont, is kleiner dan dat van de Bulgaren, omdat de Polen in sectoren werken (land- en tuinbouw, woningbouw) waarin ook buiten de grote steden werk is.

12 maximumscore 2

- Duitsland 1
- tussenliggende mogelijkheid / interventie opportunity 1

Opgave 3 – Hogesnelheidslijnen

---

13 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste redenering is:

- De reistijd van de hogesnelheidstrein op het traject Parijs-Amsterdam is korter dan op het traject Parijs-Madrid 1
- en naarmate de reistijd met de hogesnelheidstrein korter / langer is 1
- neemt de in- en uitchecktijd op luchthavens relatief meer tijd / minder tijd van de totale reistijd in beslag 1

14 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste redenering zijn:

- Direct langs de A4 is zo veel geluidsoverlast / vervuiling 1
- dat daar geen andere vormen van ruimtegebruik dan infrastructuur mogelijk zijn 1

of

- De HSL-Zuid neemt weinig ruimte in / zorgt voor weinig geluidsoverlast / vervuiling 1
- waardoor andere vormen van ruimtegebruik niet belemmerd worden 1

15 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist argument en een juiste dimensie is:

- geen aantasting van dit deel van het Groene Hart 1
- dimensie natuur 1

Vraag	Antwoord	Scores
16	maximumscore 3 Uit de uitleg moet blijken dat	
	• de (half)verdiepte bak het minst zichtbaar is in het landschap (oorzaak)	1
	• waardoor de herkenbaarheid / identiteit van dat landschap behouden blijft (gevolg)	1
	• het bedoelde aspect van ruimtelijke kwaliteit is: belevingswaarde	1

Natuur en milieu

Opgave 4 – Verdroging in Nederland

17	maximumscore 2	
	• zandlandschap	1
	• veenlandschap	1
18	maximumscore 2 Uit de uitleg moet blijken dat	
	• door de winning van drinkwater de grondwaterstand in de natte gedeelten daalt (oorzaak)	1
	• waardoor de gradiënt nat-droog verdwijnt (gevolg)	1
19	maximumscore 2 Uit de uitleg moet blijken dat	
	• het rivierwater dat gebruikt wordt voor duininfiltratie voedselrijk is / eutrofiëring van het duingebied veroorzaakt (oorzaak)	1
	• waardoor soorten verdrongen worden / verdwijnen (gevolg)	1
20	maximumscore 1 Voorbeelden van een juiste ingreep zijn:	
	– Een deel van de duinen (duinvalleien) afgraven tot het grondwaterniveau.	
	– toepassen van diepte-infiltratie	

Opgave 5 – Gradiënten in het landschap

21	maximumscore 2	
	• nat - droog	1
	• voedselarm - voedselrijk	1

Vraag	Antwoord	Scores
22	maximumscore 2 Voorbeelden van juiste maatregelen zijn: – laten begrazen – afplaggen – (gecontroleerd) afbranden van de vegetatie – maaien en afvoeren	
	per juiste maatregel	1
23	maximumscore 2 • hoog - laag • voedselarm - voedselrijk	1 1
24	maximumscore 2 Een voorbeeld van een juiste uitleg is: • Overgangen in het landschap zorgen voor veel verschillende milieufactoren op korte afstand van elkaar (oorzaak) • waardoor er geschikte ecotopen / biotopen ontstaan voor verschillende soorten planten en dieren / de diversiteit groot is (gevolg)	1 1

Opgave 6 – Het dal van de Gulp bij Slenaken

25	maximumscore 2 Uit de uitleg moet blijken dat • bij plaats A het riviertje de Gulp zich heeft ingesneden in het landschap (oorzaak) • waardoor een gedeelte van het gesteentepakket dat bovenop de gesteenten uit het Carboon ligt, is verdwenen door erosie (en het Carboon dus dichterbij het oppervlak is komen te liggen dan bij punt C) (gevolg)	1 1
26	maximumscore 1 het grote reliëf	
27	maximumscore 1 plateau <i>Opmerking</i> <i>Rivierterras en schiervlakte mogen worden goed gerekend.</i>	
28	maximumscore 1 De daar aanwezige (verspoelde) löss is gevoelig voor erosie.	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

29 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste argumenten zijn:

- Deze hellingen bieden dekking aan dieren omdat zij grotendeels bedekt zijn met bos.
- Deze hellingen zijn langgerekte linten in het landschap waardoor zij natuurgebieden met elkaar verbinden.

per juist argument

1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 3 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

---

bron 1	vrij naar: Top-20 container ports in 2005; eurostat maritime transport of goods and passengers 1997-2005
bron 2	vrij naar: http://www.cbs.nl
bron 3	vrij naar: CBS
bron 4	vrij naar: De Grote Bosatlas, 53e druk, Statistiek Europa
bron 5	vrij naar: NRC Handelsblad, 20 september 2006
bron 6	vrij naar: http://www.hslzuid.nl
bron 7	bron: Grote Provincie Atlas Limburg 1:25.000, Wolters-Noordhoff, Groningen